

WĘGOREK SOSNOWIEC (*BURSAPHELENCHUS XYLOPHILUS*) AGROFAG PODLEGAJĄCY OBOWIĄZKOWI ZWALCZANIA

Objawy choroby wędnięcia sosny wywołanej przez *Bursaphelenchus xylophilus* na sośnie nadmorskiej (*Pinus pinaster*) w Portugalii; dzięki uprzejmości Tomasza Konefała, GIORiN CL.

Objawy żerowania *Monchamus* spp. wektorów nicienia: spłaszczone w przekroju korytarze larw żerdzianek w drewnie świerkowym, widoczne wypełniające je ciasno zbite trocinki (po lewej) oraz żerowisko larwalne pod korą (po prawej); dzięki uprzejmości Tomasza Konefała, GIORiN CL (po lewej) oraz dzięki uprzejmości WIORiN Lublin, Oddział Graniczny w Koroszczyne (po prawej).

Ulotka nie jest przeznaczona do wykorzystania w celach komercyjnych.

Zasięg występowania i opis agrofaga

Nicień występuje w Ameryce Północnej (USA, Kanada, Meksyk), Azji (Chiny, Japonia, Korea, Tajwan), a spośród krajów europejskich w Hiszpanii i Portugalii. W Polsce został on stwierdzony na paletach portugalskich oraz dwukrotnie przechwycony na opakowaniach drewnianych z Chin.

Węgorek sosnowiec jest endopasożytem, rozwijającym się w tkankach roślinnych (pnie, gałęzie) oraz w drewnie, opakowaniach drewnianych. Osiąga on długość do 1,3 mm. Identyfikacja wymaga analizy mikroskopowej przez specjalistę, osobników dorosłych (zwłaszcza samic) wyizolowanych z materiału roślinnego.

Rośliny żywicielskie

Żywicielami węgorka sosnowca są sosny (*Pinus spp.*) i inne drzewa iglaste: cedry (*Cedrus spp.*), choiny (*Tsuga spp.*), daglezie (*Pseudotsuga spp.*), jodły (*Abies spp.*), modrzewie (*Larix spp.*) i świerki (*Picea spp.*).

Wśród drzew z rodzaju *Pinus*, jednym z gatunków najbardziej wrażliwych na porażenie przez węgorka jest sosna zwyczajna (*Pinus sylvestris*), której udział powierzchniowy w polskich drzewostanach wynosi około 70%.

Objawy występowania i szkodliwość

Nicień wywołuje ograniczanie wsięku żywicy i olejków eterycznych, żółknięcie i wędnięcie igieł, zasychanie gałęzi i drzew; objawy chorobowe określane są pod nazwą choroba wędnięcia sosny. Na drewnie brak objawów, ale nicienie można spotkać w pobliżu miejsc podejrzanych, tj. miejsc żerowania ich wektorów żerdzianek - placowate żerowiska pod korą, owalne w przekroju chodniki larw w drewnie (larwy długości 20-60 mm, beznogie, z głową wciągniętą w rozszerzone przedplecze, barwy białokremowej z ciemną głową), w drewnie, okrągłe korytarze wygryzane przez dorosłe chrząszcze (długości ok. 20–50 mmi, w zależności od gatunku barwy czarnej lub brunatnej, pokryte różnie zabarwionymi włoskami tworzącymi często charakterystyczny wzór, o czułkach dłuższych od ciała, u samców znacznie dłuższych niż u samic) zakończone otworem wylotowym. Pod korą, gromadzą się trociny wytworzone przez larwy wysypujące się na zewnątrz). Nicienie często występują we fragmentach drewna zasiedlonych przez grzyby, zwłaszcza siniznowe. Najwięcej szkód nicienie wywołuje na Dalekim Wschodzie. W Chinach odnotowano obumieranie ponad 2 milionów drzew rocznie.

W Japonii straty w produkcji drewna spowodowane przez szkodnika dochodzą do miliona m³ rocznie. W USA *B. xylophilus* wywołuje najwięcej szkód na sosnach obcego pochodzenia, np. w nasadzeniach gatunków ozdobnych, plantacjach choinek bożonarodzeniowych, itp.

Sposoby rozprzestrzeniania i przenikania

Osobniki nicienia są przenoszone z drzew porażonych, porażonego drewna, itp. na zdrowe drzewa za pomocą wektorów – żerdzianek, których dorosłe chrząszcze mogą przelatywać na dystans od 2 do 40 km. Na większą odległość mogą one przenikać przede wszystkim wraz z drewnem iglastym okrągłym (okorowanym i nieokorowanym) i przetartym, wytworzonymi z niego drewnianymi materiałami opakowaniowymi (DMO), takimi jak palety, skrzynie, pudła, bębny, klatki do towarów, ora drewnem sztaberskim, a rzadziej na materiale, szkółkarskim i roślinach nieprzeznaczonych do sadzenia gatunków żywicielskich, wliczając w to choinki bożonarodzeniowe.

Kontrola uszkodzeń i pobieranie prób

Informacje nt. uszkodzeń, terminu kontroli miejsc pobierania prób oraz rodzaju pobieranego materiału znajdują się w dokumencie:

„Agrofagi kwarantannowe z UE”, na stronie: <https://www.gov.pl/web/piorin/agrofagi-szkodliwe>.

Postępowanie w przypadku podejrzenia wystąpienia agrofaga

W przypadku podejrzeń co do obecności agrofaga i jego wektorów w importowanym z krajów trzecich oraz sprowadzanym z Hiszpanii i Portugalii materiale roślinnym gatunków iglastych oraz w krajowych nasadzenia tych gatunków, należy poinformować o tym fakcie najbliższą jednostkę organizacyjną Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN). Oddziały PIORiN umiejscowione są w większości miast powiatowych. Dane kontaktowe tych jednostek znajdują się na stronie <https://www.gov.pl/web/piorin/wojewodzkie-inspektoraty>.

Wymagania fitosanitarne

W Unii Europejskiej, a tym samym w Polsce gatunek *Bursaphelenchus xylophilus* podlega obowiązkowi zwalczania (jest to agrofag kwarantannowy w Unii).